

חג השבועות - שמות החג

(כתב: הרב איתן כמדן (הדברים עברו עריכה נוספת)

חג השבועות - על שום מה?

לחג השבועות, בניגוד לשאר החגים, לא ציינה התורה תאריך של חודש ויום. קביעת יום חג השבועות קשורה לפסח ולספירת ימי העומר, כפי שאומרת התורה:

וּסְפַרְתֶּם לָכֶם מִמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת מִיוֹם הַבִּיאָכֶם אֶת עֹמֶר הַתְּנוּפָה שִׁבְעַת שָׁבוֹת תְּמִימֹת תִּהְיֶינָה.

עַד מַמַּחֲרַת הַשַּׁבָּת הַשְּׁבִיעִת תִּסְפְּרוּ חֲמִשִּׁים יוֹם וְהִקְרַבְתֶּם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' (ויקרא כג)

חג השבועות מכונה בתורה ובדברי חז"ל בשמות אחדים:

- חג השבועות
- יום הביכורים
- חג הקציר
- זמן מתן תורתנו
- עצרת

בלימוד היום נכיר את השמות השונים של החג, ונעסוק מעט במשמעותו.

1. חג השבועות

קראו את הפסוקים הבאים וענו על השאלות: דברים ט"ז, ט' – י"ב

[ט] **שִׁבְעָה שָׁבָעַת תִּסְפֹּר – לֶךְ מִהַחֲלֵל חֶרֶם שֶׁבַע שָׁבָעַת שִׁבְעָה שָׁבָעַת.**
[י] **וַעֲשִׂיתָ חֵג שָׁבָעוֹת לַה' אֱלֹהֶיךָ מִסֹּת נִדְבַת יָדְךָ אֲשֶׁר תִּתֵּן פֶּאֶשׁ יְבָרְכֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ.**
[י"א] **וְשִׁמַּחְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אֶתָּה וּבִנְךָ וּבִתְּךָ וְעַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וְהַלְוִי אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיךָ וְהַגֵּר וְהַיְתוֹם וְהָאֻלְמָנָה אֲשֶׁר בְּקִרְבְּךָ בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִבְחָר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׂכֵן שְׁמוֹ שָׁם.**
[י"ב] **וְזָכַרְתָּ כִּי עֶבֶד הָיִיתָ בְּמִצְרַיִם וְשִׁמַּרְתָּ וַעֲשִׂיתָ אֶת-הַחֲקִים הָאֵלֶּה.**

1) כיצד נקרא החג בפסוקים האלו?

2) מדוע נקרא כך החג?

3) לפי פסוק י"א מי צריך לשמוח בחג (8 אנשים- מלבד "אתה")?

4) הסבר את דברי רש"י: "והלוי והגר והיתום והאלמנה- ארבעה שלי כנגד ארבעה שלך, בנך ובתך ועבדך ואמתך, אם אתה משמח את שלי אני משמח את שלך".

5) מהו לדעתך הקשר בין הציווי בפסוק י"א ומה שעלינו לזכור בפסוק י"ב?

2. יום הביכורים

קיראו את הפסוקים הבאים וענו על השאלות: במדבר כ"ח, כ"ו – כ"ז

[כו] **וּבְיוֹם הַבִּכּוּרִים בְּהַקְרִיבְכֶם מִנְחָה חֲדָשָׁה לַה' בְּשִׁבְעֵתֵיכֶם מִקְרָא קֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם כָּל-מִלְאכַת עֲבֹדָה לֹא תַעֲשׂוּ. [כז] וְהַקְרַבְתֶּם עֹלָה לַרִיחַ נִיחַח לַה' פָּרִים בְּנֵי בָקָר שְׁנַיִם אֵיל אֶחָד שִׁבְעָה כִּבְשִׂים בְּנֵי שָׁנָה...**

6) כיצד נקרא החג בפסוקים אלו?

7) עיין בדברי רש"י: "וביום הביכורים- חג השבועות קרוי בכורי קציר חטים, על שם שתי הלחם שהם ראשונים למנחת חטים הבאה מן החדש".

מאיזה מין היו מביאים את הביכורים- המנחה החדשה לה', בחג זה?

קורבן שתי הלחם הוא קרבן ציבור וזמנו ביום הביכורים. לעומת זאת את ביכורי שבעת המינים, שמביא האדם באופן פרטי כאחת מ 24 מתנות כהונה, מביאים לבית המקדש מהעצרת (=חג שבועות= חג הביכורים) ועד חג חנוכה. וליתר דיוק: עד חג הסוכות מביא וקורא "מקרא ביכורים", ומסוכות ועד חנוכה ניתן עדיין להביא את הביכורים אך ללא קריאת "מקרא ביכורים".
עיינו במצוות הבאת הביכורים, ובפרט במצוות "מקרא הביכורים" (החל מפסוק ה'):

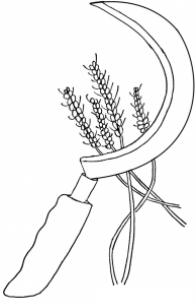
[א] וְהָיָה כִּי תָבוֹא אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ נַחֲלָה וִירִשְׁתָּהּ וַיִּשְׁבַּת בָּהּ: [ב] וּלְקַחְתָּ מִרְאשִׁית כָּל פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְרֵא מֵאֲרָצָה אֲשֶׁר ה' אֱלֹהֶיךָ נָתַן לָךְ וְשָׂמַת בַּטֶּנֶא וְהִלַּכְתָּ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר ה' אֱלֹהֶיךָ לְשָׁכֹן שְׁמוֹ שָׁם: [ג] וּבָאתָ אֶל הַפֶּהן אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הֵהָם וְאָמַרְתָּ אֵלָיו הַגִּדְתִּי הַיּוֹם לַה' אֱלֹהֶיךָ כִּי בָאתִי אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע ה' לָאֲבֹתֵינוּ לָתֵת לָנוּ: [ד] וּלְקַח הַפֶּהן הַטֶּנֶא מִיָּדְךָ וְהַנִּיחֹ לִפְנֵי מִזְבַּח ה' אֱלֹהֶיךָ: [ה] וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ אֲרָמִי אֲבִד אֲבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיִם וַיִּגְר שָׁם בְּמִתִּי מֵעֵט וַיְהִי-שָׁם לִגְוִי גָדוֹל עֲצוֹם וָרֹב. [ו] וַיִּרְעוּ אֹתָנוּ הַמִּצְרִיִּם וַיַּעֲנוּנוּ וַיִּתְּנוּ עָלֵינוּ עֲבֹדָה קָשָׁה [ז] וַנִּצְעַק אֶל ה' אֱלֹהֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קִלְנוּ וַיֵּרָא אֶת עֲנִינוּ וְאֶת עֲמָלָנוּ וְאֶת לַחֲצָנוּ. [ח] וַיּוֹצֵאֵנוּ ה' מִמִּצְרַיִם בְּיָד חֲזָקָה וּבְזֹרַע נְטוּיָה וּבְמֶרְא גָדֹל וּבְאֹתוֹת וּבְמִפְתִּים. [ט] וַיִּבְאֵנוּ אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה וַיִּתֵּן לָנוּ אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת אֲרָץ זָבַת חֶלֶב וָדָבָשׁ. [י] וְעַתָּה הִנֵּה הֵבֵאתִי אֶת רְאשִׁית פְּרֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי ה' וְהַנְחִיתוּ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לִפְנֵי ה' אֱלֹהֶיךָ. (דברים כ"ו, א'-י')

8) כתוב מאורע רע לעם ישראל שמזכיר האדם ב"מקרא הביכורים"? (פסוקים ה'-ו')

9) אילו דברי שבח לה' מזכיר האדם ב"מקרא הביכורים"? (פסוקים ז'-ט')

10) מדוע לדעתך יש לומר את מקרא הביכורים (פסוקים ה'-י') בעת הבאת הביכורים?

3. חג הקציר

קראו את הפסוקים הבאים וענו על השאלות: שמות כ"ג, י"ד – י"ט

[יד] שלש רגלים תחג לי בשנה. [טו] את חג המצות תשמר שבעת ימים תאכל מצות כאשר צויתך למועד חדש האביב כי בו יצאת ממצרים ולא יראו פני ריקם. [טז] וחג הקציר בכורי מעשיך אשר תזרע בשדה וחג האסף בצאת השנה באסף את מעשיך מן השדה. [יז] שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך אל פני האדן ה'. [יח] לא תזבח על חמץ דם זבחי ולא ילין חלב חגי עד בקר. [יט] ראשית בכורי אדמתך תביא בית ה' אלקיך לא תבשל גדי בחלב אמו.

11) לפי פסוקים אלו, פסח- חג המצות, צריך לחול בזמן של חודש האביב (הזמן בו התבואה כבר בשלה). כיצד מכונים החגים שבועות וסוכות?

12) בפסוקים האלו - איזה אופי של החג מודגש: היסטורי, לאומי או חקלאי? הסבר.

יש לציין שחג הקציר נותן גם רקע למצוות לקט ופאה בהן אנו דואגים לעניים:

ובקצרכם את-קציר ארצכם לא-תכלה פאת שדה בקצרך ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזב אתם אני ה' אלקיכם. (ויקרא כ"ג, כ"ב)

4. זמן מתן תורתנו

יש לציין, שבתורה לא נזכר התאריך של מתן תורה, וחז"ל אף נחלקו מהו התאריך המדויק בו ניתנה התורה לישראל:

"בששה בחודש (החודש השלישי- סיון) ניתנה תורה לישראל. רבי יוסי אומר בשבעה בו". (מסכת יומא דף ד' עמ' ב')

13) באיזה תאריך לדעת תנא קמא ניתנה תורה לישראל?

14) באיזה תאריך לדעת ר' יוסי ניתנה תורה לישראל?

15) באיזה תאריך אנו חוגגים כיום את זמן "מתן תורתנו"?

5. עצרת

חז"ל קראו לשבועות "עצרת": "בארבעה פרקים העולם נדון: בפסח על התבואה בעצרת על פירות האילן, בראש השנה כל באי העולם עוברים לפניו כבני מרון ובחג נדונים על המים." (משנה מסכת ראש השנה א, ב)

ההסבר לתאריכים אלו: יום-הדין לפירות האילן הוא בחג השבועות, שהוא תחילת זמן בישול הפירות, כשם שיום-הדין לתבואה הוא בפסח, שהוא תחילת זמן בישול התבואה, וחג הסוכות הוא יום-הדין למים, משום שאז מתחילים ימות הגשמים.

חג נוסף שנקרא "עצרת" הוא "שמיני עצרת", בתום שבעת ימי הסוכות. את משמעות העצירה הסבירו חז"ל כאילו פונה הקב"ה ומבקש מבניו: עצרו, השארו איתי עוד יום. אל תמהרו לשוב לביתכם. חג ה"עצרת"- שבועות, מהווה מעין השלמה לחג הפסח, ונחשב כעצרת של פסח.

16) מה משמעות המילה "עצרת"?

17) על מה הקב"ה דן בחג העצרת? מדוע דווקא אז?
